

شیرویک اسب دیده می‌شود که روی دوبا بلند شده و دستهای خود را روی لوحه‌ای که در میان آن نیز نقش شیر و خورشید نشسته تصویر شده است نهاده‌اند. در زیر نویس همان صفحه، اشاره به مقاله آقای یحیی ذکاء که در شماره ۲۱ هنر و مردم درج شده است. نظریه آقای ذکاء درباره ضرب سکه در انگلستان کاملاً صحیح است آقای ذکاء در آن مقالات که بعداً بصورت کتابی بنام (تاریخچه تغییرات و تحولات درفش و علامت دولت ایران از آغاز سده سیزدهم هجری تا امروز) از طرف وزارت فرهنگ و هنر منتشر شده نظریاتی ابراز داشته‌اند که حاکی از فرط علاقمندی ایشان به شعایر ملی و مذهبی است ولی متأسفانه فقط نظریه شخصی ایشان است که احساسات عالیه خود را در موضوع دخالت داده و مبنای تحقیقی و علمی آن ضعیف است. زیرا این سکه‌ها از طرف دولت ایران سفارش داده نشده است و پس از رسیدن به ایران هم در جریان داد و ستد و دسترس مردم نبوده است.

این سکه‌ها جزو هدایائی است که دولت انگلیس بوسیله سرگور او زلی به دربار ایران فرستاده بود و بعنوان «دست لاف» بین وزراء و امراء و درباریان پخش شده و هیچگونه ارزش پولی نداشته است و اینکه مرقوم داشته‌اند.

«... از قرائن چنین پیدا است که سکه‌های جدید پس از رسیدن به ایران بعلمت ضرب آرم نو ظهور خارجی بر روی آنها بخصوص با آن اژدهای نامانوش که به چشم ایرانیان آن زمان سخت بیگانه می‌نموده در طرز کتابت عبارت (اسداله الغالب) که کلمه «الله» آن از نظر ایرانیان مسلمان در جای بسیار نامناسب افتاده است - ذوب گردیده؛ اثری از آنها در ایران باقی نمانده است». با توجه به شکل ۲ ملاحظه می‌شود که نه تنها این سکه مردود شناخته نشده بلکه بسیار مورد توجه قرار گرفت و دربار ایران از روی آن سکه طلائی نیز ضرب کرده‌اند (سکه مورد بحث بالا، شکل ۱ از نقره بوده است) و از روی همان نقش و سر سکه آرم انگلستان با ترکیب و الحاق شیر و خورشید ایران و جمله (اسداله الغالب) در ایران از طلائی نسبتاً خالص که بار بسیار کم دارد ضرب خورده

ودرروی سکه عبارت «فتحعلی شه خسروکشورستان» با خط نستعلیق بسیار زیبا نقش شده که دوایرو کنگره هاواسلیمیهای خوش نقش و جالب ، زیبائی آن را چند برابر کرده است .

سکه نقره ضرب انگلستان درموزه بریتانیا British Museum موجود و نویسنده کاتالوک آن موزه R. s. poole (که کتابی نیز بنام :

The Coins of the Shahs of persia

دارد و به سال ۱۸۸۷ در لندن به طبع رسیده که حاوی تحقیقات جامعی درباره سکه های دوران صفویسه وزندیه و قاجار است) به شماره ۵۴۲ آن را ثبت کرده است ورا بینودر کتاب خود تصویر آن را در PL ۲۲ به شماره ۰۵۷۳ آورده است و بطوریکه گفته شد این سکه نقره است اما سکه ای که ما در بالا از آن بحث کردیم ، در ایران ضرب شده و از طلا است و تا کنون فقط یکی از آن دیده شده و اکنون شاید منحصر به همین یکی باشد و بهمین علت در هیچ منبع و کاتالوک خارجی دیده نشده و ذکر آن نرفته است خوشبختانه زینت بخش کلکسیون سکه های موزه ایران باستان است و به کوشش خانم ملکزاده بیانی موزه دار موزه ایران باستان از مبادله با آقای عزیز بیگلر بدست آمده و بشماره ۳۷۷ موزه ثبت شده و ۴/۵ گرم وزن دارد .

۲ - سکه ای طلای از فتحعلیشاه است که تا کنون در هیچ منبع و کاتالوک نیامده و تا تاریخ امروز نظیر و دومی آن دیده نشده است این سکه نیز خوشبختانه در موزه ایران باستان به شماره ۳۷۷ ضبط و از سکه هائی است که از موزه گلستان دریافت شده است و در این سکه عکس تمام قد فتحعلیشاه در روی آن نقش شده و با مطالعه و بررسی آن شکل لباس سلطان وقت که تاج کیانی را بر سر دارد و بازو بند های الماس در دو بازو و خنجر بر کمر و یک عصا در دست دارد که سر عصا به شکل کبوتری است (این عکس در نقاشی های کلکسیون ایمری^۲ نیز عیناً موجود است) کفشهای پاشنه بلند که بیای شاه است جالب می باشد . در طرف چپ عکس شاه یک شاخه بابرگ از درخت مو دیده می شود که در سکه محمد-

۲ - مراجعه شود به مجله «روزگار نو» چاپ لندن ، دوره اول ، شماره ۳ صفحه ۹

شاه نیز بعداً می بینیم (معلوم نیست این توجه به درخت هووانگور معنی خاصی داشته یا بر حسب تصادف در سکه ها آمده است و فقط برای زینت بوده است) از مطالعه پشت سکه معلوم می شود که در زنجان ضرب خورده است (ضرب دارا العباده زنجان) و فاقد تاریخ است. در هر حال از سکه های بسیار جالب و ممتاز و کمیاب است.

۳- يك سکه بسیار قشنگ و زیبا که خوشبختانه سالم و خوب مانده است از حسینعلی میرزا فرمانفرماست که در شکل ۴ دیده میشود. این سکه از طلا و ۴/۵ گرم وزن دارد و در موزه ایران باستان بشماره ۳۷۸ ثبت است تاریخ ضرب این سکه ۱۲۵۰ و محل ضرب شیراز است. حسینعلی میرزا فرمانفرما فرزند پنجم فتحعلیشاه متولد ۱۲۰۳ قمری و عموی محمدشاه بوده و از سال ۱۲۱۴ قمری به فرمانفرمائی و حکومت فارس منصوب گردید و مدت ۳۶ سال متوالی با نهایت اقتدار در فارس و قلمرو آن فرمانفرمائی کرد و پس از فوت فتحعلیشاه (۱۲۵۰ هجری قمری) در شیراز تاج بر سر گذارد و خود را حسینعلی شاه خواند و برای تصرف اصفهان از شیراز لشکر بیرون فرستاد ولی قشون محمدشاه در بین راه اصفهان و شیراز لشکروی را شکست داد و او را در شیراز دستگیر کرده و روانه تهران نمودند و در طهران در برج نوش نزدیک به ارك سلطنتی زندانی نمودند و سه ماه بعد بیماری و با که در طهران شیوع داشت در نهایت عسرت و بدبختی جان داد. این سکه بسیار نایاب است و دومی آن دیده نشده است. این سکه در طهران پیدا شده و به موزه رسیده است.

۴ - تصویر شماره ۵ يك سکه طلا از محمدشاه قاجار است که بشماره ۳۷۸ در موزه ایران باستان ضبط است و ۴/۵ گرم وزن دارد و از موزه گلستان بدست آمده است.

بطوریکه از شکل آن پیدا است روی سکه نام محمدشاه باشعاری که برای خود انتخاب کرده بود (شاهنشاه انبیامحمد) و محل ضرب دارالخلافه طهران و

تاریخ ضرب ۱۲۵۸ (سال نهم سلطنت وی) قید شده و در پشت آن عکس شیر و خورشید که تاج کیانی در بالا و برگ خرما و زیتون در حاشیه آن است نقش شده است.

از محمدشاه سکه‌های زیادی در دست است ولی این سکه بسیار کم و نایاب است و در جایی نیز کاتالوگ نشده بطوریکه دیده میشود در حاشیه دور نام شاه خوشه‌های انگور و برگ مو دیده میشود که در سکه فتح‌علیشاه نیز بآن اشاره شد این سکه بسیار تمیز و خوب مانده و خوب هم ضرب خورده است به عکس سایر سکه‌های محمدشاهی که بادست و چکش ضرب خورده معلوم میگردد که این سکه بادستگاه پرس شده و سر سکه‌های آن نیز بسیار استادانه حکاکی شده‌اند.

۵ - سکه دیگری که اینک معرفی می‌شود از احمد شاه قاجار است که در شکل ۶ دیده میشود ذکر این سکه نیز در هیچیک از کاتالوگ‌ها نیامده و تا کنون نظیر دیگری از آن پیدا نشده است.

این سکه در موزه ایران باستان به شماره ۸۰۴ ضبط است و جزو کلکسیون مرحوم مسیور یشار بوده که از آقای غفاری خریداری شده و اکنون زینت بخش کلکسیون موزه میباشد.

مشخصات این سکه که آن را از سایر سکه‌های احمد شاه ممتاز میسازد نقش روی سکه است که دارای امتیازات خاصی بشرح زیر می‌باشد:

برخلاف سایر سکه‌ها که احمدشاه را با کلاه ماهوت زمان خود نشان می‌دهد فقط دریک سکه طلا مانند این سکه کلاه پوست بسر گذاشته است در این سکه شاه کلاه پوست بخارا بر سردارد و پیچیدگی‌های موی پوست کلاه خوب پیدا است و مهم‌تر از همه نشان کلاه است که برای اولین بار در تاریخ قاجاریه نشان کلاه از دوشیر روبرو که تل کلاه را در دست گرفته و سر پا ایستاده‌اند تشکیل شده است.

بطوریکه در شکل ۶ دیده میشود زمینه سکه ساده است و عکس نیم تنه احمد شاه با کلاه مخصوص در روی سکه است و در پشت سکه در بالا تاج کیانی و زیر آن عبارت السلطان احمد شاه قاجار وزیر آن تاریخ ۱۳۳۲ و دور تاج و نوشته شاخ و برگ تزئینی نقش شده است. ضمناً باید دانست در تمام سکه های احمدشاهی نیم رخ صورت بطرف چپ سکه است فقط در این سکه است که نیم رخ بطرف راست سکه ملاحظه میشود. وزن سکه ۲۷ گرم و قطر آن ۳۱ میلی متر است.

شکل ۱ - عکس رو و پشت سکه نقره ضرب انگلستان که در موزه بریتانیا به شماره ۵۴۲ ضبط است

شکل ۲ - عکس رو و پشت سکه طلای فتحعلیشاه قاجار است که در موزه ایران باستان به شماره ۳۷۷ ضبط می‌باشد .

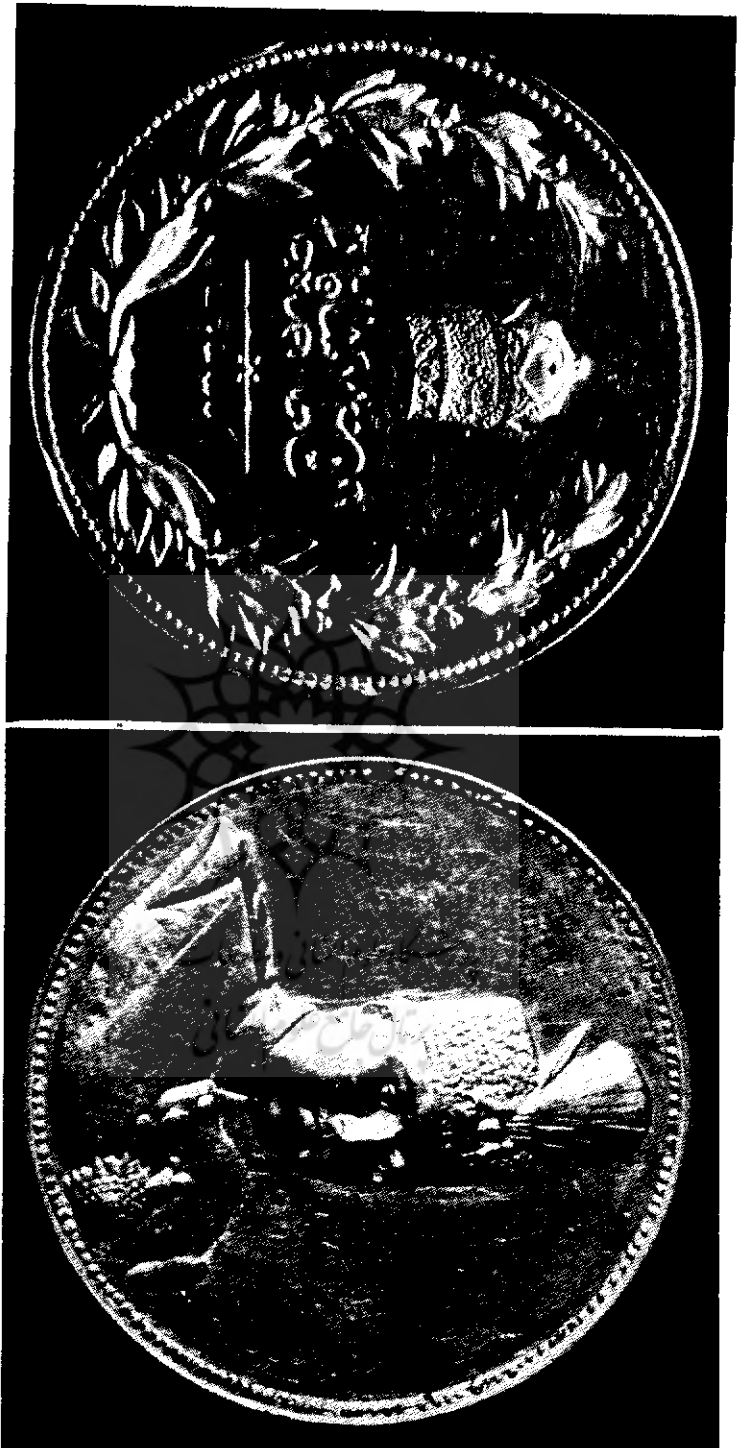
شکل ۳ - عکس رو و پشت يك سكهٔ بى نظير از فتحعليشاه كه به شماره ۳۷۷ در موزه ايران باستان ضبط است

شکل ۴ - عکس رو و پشت سکه‌ای از حسینعلی میرزا فرمانفرما پسر فتحعلیشاه

شکل ۵ - يك سيكه طلاي كم ياب از محمدشاه قاجار عكس رو و پشت.

شکل ۶- عکس رو و پشت یک سکه بی نظیر از احمد شاه قاجار